

'*Cherchez la femme*', klinkt het in Frankrijk. De huidige president laat zich (selectieve) menslievendheid influisteren door Carla Bruni. Danielle Mitterrand staat nog altijd model voor politieke correctheid en Claude metselde mee aan het wereldberoemde cultureel centrum Beaubourg in hartje Parijs. Claude 'Bibiche' Pompidou, de elegante en asblonde presidentsvrouw, was een cultuurminnende, ietwat excentrieke dame die avant-gardebroekpakken van Courrèges en Cardin droeg.

DOOR ELIAMI VAN DEN ENDE

FOTO: OXFORD

De petemoei van de Franse cultuur

In mei 2007 bezocht 'Bibiche' - Georges Pompidou sprak haar met dat koosnaampje aan tijdens een tv-opname - het Centre Pompidou naar aanleiding van zijn dertigste verjaardag. Geleed in een eclatante outfit gaf ze onderkoeld commentaar op de kunstwerken. 94 jaar oud was ze en nog altijd dezelfde rijzige, stoïcijnse figuur. Een paar weken later overleed ze.

Intussen brengt het kunstencentrum, dat jaarlijks evenveel bezoekers lokt als de Eiffeltoren, een hommage met een kleine tentoonstelling van haar favoriete kunstwerken: popart van Martial Raysse, een zwartgallig doek van vriend Pierre Soulages, een kleurrijke Delaunay en Franitsek Kupka, een bevreemdende Max Ernst, de designzetels van Pierre Paulin en vooral haar lieveling Yves Klein. In hun Parijse privéappartement had het presidentskoppel een salontafel in doorschijnend plexiglas met daarin een knalblauw pigmententapijt van Yves Klein.

'Madame de Pompidou'

Tot op hoge leeftijd bleef Claude Pompidou geboeid door artistieke expressies: ze ging naar het theater, moedigde nieuwe tentoonstellingen aan en trok naar New York om er kunstenaars te ontmoeten en expo's te bezichtigen. Op foto's staat ze amicaal naast artiesten als Arman, César, Dubuffet, Giacometti, Picasso, Max Ernst, Niko de Saint Phalle en Vasarely.

De 'peetmoeder' van de Franse cultuur had een eigenzinnige, progressieve smaak. Niet iedereen kon dat waarderen. In 1968, Georges was toen nog eerste minister, ging Claude Pompidou over de tongen van *le Tout-Paris*. Op een vuilnisbelt buiten Parijs was het al behoorlijk ontbonden lijk van Stevan Marković gevonden. Dat was de vroegere hofwachter van steracteur Alain Delon, maar ook een spierbundel met connecties in de onderwereld. Plots verschenen er anonieme brieven in kranten die de link legden met Claude Pompidou. Er zouden foto's zijn van orgieën waarop zij naast stond te pronken. Die foto's zijn evenwel nooit opgedoken en nu, jaren na datum, lijkt het onwaarschijnlijk dat een geraffineerde vrouw als Claude zich met zulke louches figuren zou hebben ingelaten.

Maar de beschuldigingsoperatie had bijna voort aan de grond gekregen en was vermoedelijk opgezet door de aartsconservatieve achterban van Charles de Gaulle. Claude Pompidou was immers een totaal andere (toekomstige) presidentsvrouw dan de weggedoken 'Tante Yvonne', zoals mevrouw De Gaulle werd genoemd. Een persoonlijkheid met sterke eigen interesses lag in de revolutie-jaren in Frankrijk toch wel moeilijk. Ook al heeft Claude Pompidou zich nooit in het

openbaar over politiek uitgelaten.

Wel had ze een spottende kijk op de politieke coullissen. Georges werkte een tijd voor de bankiersfamilie De Rothschild, toen ze in het chicque Hotel Lambert op het Ile Saint-Louis, waar de Pompidous een bescheiden appartement betrokken, werd uitgenodigd, was ze overdonderd, maar zei ze nuchter: "Van mijn vader, die dokter was in een Bretons' ziekenhuis, heb ik geleerd om alle mensen gelijk te behandelen. Daardoor stond ik met mijn twee voeten stevig op de grond."

Toen op een banket een buitenlandse minister zijn hand op haar dij legde, haar telefoonnummer vroeg en zei dat het geen kwaad kon omdat zijn voornaam ook George was, trok ze alleen maar haar sierlijke wenkbrauwen boven haar hemeblauwe ogen op. Men zegt dat het de Britse minister George Brown was. En de Sovjetleider Leonid Breznev zou ooit het presidentske paleis verlaten hebben met een baguette onder zijn arm, een cadeau van de gastvrouw.

Luxe en haute couture, het was voor haar maar wat het was, ook al droeg ze met zwier Chanel, Dior en Larvin. Ze zei dat ze er geen flauw benul van had voor ze haar man leerde kennen. Maar ook daarop werd ze aangekeken en werd haar spitzucht als Marie-

conservatief presidentskoppel, maar ze waren van mening dat eigentijdse kunstenaars de Franse burgers bewust konden maken van de actuele maatschappij en dat kunst 'ciment en balsam' konden zijn. Samen of apart bezochten Claude en Georges kunstgaleries en ateliers en kochten werken. Werken waarmee ze zich dagelijks wilden omringen. Het gebeurde weleens dat ze om middernacht thuiskwamen, de hamer bovenhaalden en een kunstwerk van plaats veranderden om te zien welk effect dat had.

Controverse

In haar biografie *L'Élan du coeur* beschrijft ze hoe kunst een troost kan zijn. Het is dan ook zij die na de dood van Georges in 1994 blijft ijveren voor het centrum van hedendaagse kunst in de oude volkswijk van Parijs. Georges Pompidou wilde een centrum voor hedendaagse kunst met bibliotheek waar diverse artistieke disciplines thuis konden zijn. Hij koos voor de bouwval nabij de afgebroken hallen van Parijs. Het vooruitstrevende ontwerp van Renzo Piano en Richard Rogers haalde het en over het binnenste buiten gekeerde gebouw ontstond een hele controverse. De president zelf had liever een klassiek gebouw gezien, ook al luide zijn motto 'J'essaie d'être de mon époque'.

Wellicht stond Claude veel meer dan hij achter de culturele 'raffinaderij'. Over de decentralisatie en de nieuwe opening van de afdeling Centre Pompidou in Metz was ze laaiend enthousiast: "We moeten blijven kijken, observeren, mijmeren en hopen op verrassingen." Gelijk kreeg ze: in 2008 bezochten 2,75 miljoen bezoekers het Centre Pompidou. Dat was een stijging met 63 procent tegenover het jaar daarvoor.

In deze crisistijden gedijt de cultuur in Frankrijk: ze noteren er niet alleen een stijging van het aantal museumbezoekers, maar ook de bioscoopbezoeken zitten in de lift. Er worden meer abonnementen voor openbare theaters verkocht en boeken gaan als warme broodjes over de toonbaak. Analisten beweren dat mensen in cultuur inderdaad een vluchtwezel zoeken, vooral in economisch moeilijker tijden. Cultuur is dan een sociale zekerheid, 'un moment de partage'. Uit vroegere studies in Vlaanderen blijkt bovendien dat vrouwen de culturele distributiekanaalen zijn: vrouwen kopen en lezen boeken, gaan naar theater, wandelen door musea en zoeken hun partner mee. Dus: zoek de vrouw en je vindt cultuur.

De kleine hommage aan Claude Pompidou is nog tot 23 maart te bekijken op niveau 4 van het Centre Pompidou, Parijs, www.centrepompidou.fr

CLAUDE POMPIDOU:
We moeten blijven kijken, observeren, mijmeren en hopen op verrassingen

Antoinette verweten. Ze kreeg de bijnaam 'Madame de Pompidou'. En dat terwijl ze de nood van hulpbehoevende bejaarden en gehandicapte kinderen probeerde te verhelpen met een *fondation*. Ze was de eerste presidentsvrouw die dat bewust deed.

Maar het wezenlijke was cultuur. Dat was de rode draad in haar hele leven. "Je n'ai que ça dans ma tête et dans mon coeur", zei de discrete *première dame* die niet tuk was op het Élysée, een "huis van droefenis en ongeluk". "Ik trouwde met een leraar Franse literatuur en werd wakker als vrouw van een president", monkelde ze daarover. Ze bracht resoluut vernieuwing in de mufte, 'Louis zoveelkarners en koos blijmoedig voor moderne kunstenaars.

Misschien wonderlijk voor een politiek